

Запропонований підхід дозволяє поєднати традиційні напрями історіографії (соціальну, політичну історію) з ширшою перспективою, яка включає культурні та духовні аспекти розвитку суспільств.

Переваги кватернарної історії перед традиційними підходами:

1. Дає змогу комплексно аналізувати суспільства, поєднуючи соціальні, політичні, етнічні та релігійні аспекти.
2. Враховує взаємозв'язок між мовою, етносом, державою та релігією як рушійними силами історичного процесу.
3. Дозволяє будувати міждисциплінарні дослідження, що поєднують історію, філологію, соціологію, етнологію та релігієзнавство.

Введення поняття «кватернарної історії» дає змогу розширити історіографічні горизонти та запропонувати комплексний підхід до вивчення історичних процесів. На відміну від традиційних шкіл, які акцентують увагу або на соціальних аспектах, або на політичних структурах, кватернарна історія враховує мову, етнічну приналежність, державні інститути та релігійні системи як взаємопов'язані фактори. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти механізми історичного розвитку та створює нові можливості для міждисциплінарних досліджень.

Омельчак Тетяна Анатоліївна,

аспірантка кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки, вчителька історії Обласного наукового ліцею в м. Рівне Рівненської обласної ради

ПОЛЬСЬКА ГРОМАДА М. РІВНЕ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921-1939 РР.)

У міжвоєнний період ХХ ст. Волинь, зокрема й Рівне, перебували в складі Польської держави, етнодемографічні процеси якої впливали на соціальне та економічне становище населення. У Рівному, крім українців, проживали євреї, поляки, росіяни та представники інших національностей. Динаміку чисельності населення у міжвоєнний період найкраще ілюструють результати перепису 1921 і 1931 рр. На жаль перепис, який мав відбутися в 1941 р. так і не відбувся через початок Другої світової війни, що значною

мірою ускладнює підрахунок чисельності населення м. Рівного напередодні, та ускладнює підрахунки людських втрат за роки війни.

Згідно перепису 1921 р., м. Рівне було одним з трьох міст Волинського воєводства, чисельність якого перевищувала 20 тис. мешканців. За переписом 1921 р. у Рівному проживало 30 482 особи [5, с. 34-35]. Згідно з даними перепису, проведеного в Російській імперії у 1897 р., чисельність мешканців міста становила 24 573 особи [2, с. 1], тобто за трохи більше ніж двадцять років населення збільшилося на 5 909 осіб (19,3%).

Чисельність поляків, за переписом 1921 р., в Рівному становила 3 948 осіб (12,9%), хоча припускаємо, чисельність представників цього етносу була нижчою, оскільки римо-католицьке віросповідання за рідне визнавало лише 3 408 осіб (11,1%) [5, с. 34]. Кількість представників польського етносу зросла трохи більше ніж у два рази, з 1 664 осіб у 1897 р. [2, с. 1], до 3 408 осіб в 1921 р.

Перепис населення, який проводився в 1931 р., враховував мовну та конфесійну приналежність. Головним нововведенням організаторів перепису 1931 р. стала заміна питання про національну приналежність питанням про рідну мову опитуваних. Щоправда, відповідно до листа з бюро перепису населення головного статистичного уряду, дані, які стосувалися поділу населення за мовною ознакою заборонялося публікувати [1, арк. 138]. Згідно з даними таблиці 3, упродовж 1921-1931 рр. населення Рівного збільшилося на 10 130 осіб (33,2%) і становило 40 612 ос., в тому числі 19 226 чоловіків та 21 386 жінок.

На тлі загального зростання чисельності жителів спостерігається суттєве посилення польської присутності в Рівному. Причиною такого стану речей став вплив з внутрішніх польських воєводств польського елементу і, натомість, відтік представників української та єврейської громади, головним чином у заокеанську еміграцію.

На жаль у переписі 1931 р відсутній детальний аналіз структури зайнятості окремих етнічних груп жителів м. Рівного, проте можна прослідкувати загальну картину зайнятості мешканців.

У соціальній структурі населення м. Рівне на початку 1930-х рр. майже 50% складали наймані працівники (робітники – 35,66% і розумові працівники – 14,15%), а власники засобів виробництва – 42,4%. Така висока питома вага власників пояснюється пануванням на території Волинського воєводства у досліджуваній період дрібнотоварного виробництва. Інтелігенція м. Рівне працювала

переважно у невиробничій сфері – державній і місцевій адміністрації, громадських установах, закладах освіти, комунікації та охороні здоров'я, де на початку 1930-х було зайнято близько 24,4% [3, s. 8-9].

Наступний перепис мав відбутися у 1941 р., але у зв'язку з початком Другої світової війни він не був проведений. «Щорічник політичний та господарчий» за 1939 р. зафіксував у найбільшому місті Волинського воєводства кількість мешканців на позначці 46 680 осіб [5, s. 391]. Проте ця цифра відображає лише чисельність, натомість національний склад, структура зайнятості жителів Рівного напередодні Другої світової війни все ще потребує спеціального дослідження. Крім того потребує уточнення і сама чисельність жителів м. Рівного, адже в окремих документах є згадка про 75 000 жителів у 1929 р. [1, арк. 102]

Отже, протягом усього міжвоєнного періоду м. Рівне було одним з центрів господарського, культурного, релігійного і політичного життя у Волинському воєводстві. Національна структура населення міста була типовою для Волині – більшість жителів Рівного становили представники єврейського етносу. Протягом міжвоєнного періоду, завдяки державній підтримці, в місті інтенсивно зростає польська громада. Цьому сприяє політика польської адміністрації у Волинському воєводстві. Заохочення польського підприємництва зумовили посилений наплив польського міщанства в край. Польське населення міст надавало перевагу більшим містам перед малими і середніми, оскільки перші були місцем дислокації більшості державних установ, навчальних закладів, підприємств де було більше можливостей для працевлаштування. Після приєднання території Волині до відновленої Польської держави на початку 1920-х рр. там виник попит на польських урядовців, вчителів, поліціантів та інших кваліфікованих працівників. Осідаючи у більших містах поляки заповнювали існуючі вакансії. Українці займали лише третє місце в національній структурі міжвоєнного Рівного. Специфіка національного складу населення міста впливала на структуру зайнятості його жителів. У місті були відсутні великі промислові підприємства. Більшість населення зайняте в ремеслі і торгівлі, натомість незначна кількість працюючих належала до сфери комунікації та державних установ. Структура зайнятості населення м. Рівного в міжвоєнний період зазнавала змін під впливом політики польського уряду. Перепис 1931 р. виділив чотири соціальні групи: власники засобів виробництва, працівники розумової праці (інтелігенція), робітники та особи з невідомим соціальним статусом.

Література

1. Державний архів Рівненської області, ф. 31, оп. 1, спр. 709, 178 арк.
2. Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г. Издание центрального статистического комитета Министерства внутренних дел Санкт-Петербург.: 1904. Т. XVIII: Волынская губерния. 282 с.
3. Drugi powszechny spis ludności Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 9.XII. 1931 r. Mieszkania i gospodarstwo domowe. Ludność. Stosunki zawodowe. Województwo Wołyńskie. – Warszawa, 1938. T. 70. 330 s.
4. Мędrzecki W. Inteligencja polska na Wołyniu w okresie międzywojennym. Warszawa, 2005. 332 s.
5. Pierwszy powszechny spis ludności Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 30 września 1921 r. Mieszkania. Ludność. Stosunki zawodowe. Województwo Wołyńskie. Warszawa, 1926. T. XXIII. 230 s.
6. Rocznik Polityczny i Gospodarczy. R.8. Warszawa: PAT, 1939. 1240 s.

Яковець Ольга Євгеніївна,

вчитель історії «Новоселівського ліцею

Української сільської ради Синельниківського району

Дніпропетровської області», с-ще Українське

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РАДИКАЛЬНОГО ІСЛАМУ: ВІД ХАРИДЖИТІВ ДО СУЧАСНИХ ТЕЧІЙ

Сьогодні у багатьох країнах спостерігається зростання випадків радикалізації мусульман, які активно емігрують переважно до розвинених країн із Близького Сходу й Північної Африки через складне суспільно-політичне та соціально-економічне становище на батьківщині. Часто процес освоєння в новому середовищі ускладнюється культурною, ментальною, релігійною та мовною відмінністю. Це сприяє поширенню радикальних ісламських поглядів, особливо серед молоді, яка може підпадати під вплив радикальних ідеологій через соціальні мережі, пропаганду чи маргіналізацію. Радикальний ісламізм часто пов'язаний із терористичними актами та екстремістськими угрупованнями, що впливають на глобальний